

บทที่ 7

วันเริ่มใช้บังคับและวันสิ้นสุดแห่งการใช้บังคับของกฎหมาย

วันเริ่มใช้บังคับแห่งกฎหมาย

ในทางปฏิบัติได้กำหนดไว้ดังนี้

1. ในกรณีปกติ พระราชบัญญัติ พระราชกำหนด และพระราชกฤษฎีกา มักจะ
ให้ใช้บังคับในวันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป ทั้งนี้เพื่อให้
ประชาชนทราบล่วงหน้าหนึ่งวัน หลังจากวันประกาศเป็นอย่างน้อย

2. ในกรณีรีบด่วน พระราชบัญญัติ พระราชกำหนด หรือพระราชกฤษฎีกา
อาจจะกำหนดให้ใช้บังคับในวันและเวลาประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไปก็ได้

3. พระราชบัญญัติหรือกฎหมายอื่น อาจกำหนดวันใช้บังคับลงไว้ในพระราช
บัญญัติ หรือกฎหมายอื่นนั่นเองเป็นเวลาล่วงหน้าหลาย ๆ วัน เพื่อให้เจ้าพนักงานและ
ประชาชนเตรียมพร้อมที่จะปฏิบัติตามกฎหมายนั้นก็ได้ หรือเพื่อให้ทางราชการเองมี
โอกาส เตรียมเครื่องมือ เครื่องใช้ แบบพิมพ์ ฝึกหัดอบรมเจ้าหน้าที่เพื่อปฏิบัติการให้
เป็นไปตามพระราชบัญญัติ หรือกฎหมายอื่นนั้น ๆ ก็ได้ ทั้งนี้โดยกำหนดวันที่ลงไว้
เจาะจงหรือกำหนดจำนวนวันไว้ เช่น เมื่อพ้นหกสิบวันนับตั้งแต่วันประกาศในราช
กิจจานุเบกษาก็ได้

4. พระราชบัญญัติอาจกำหนดให้ใช้บังคับพระราชบัญญัตินั้นในวันถัดจากวัน
ประกาศในราชกิจจานุเบกษา แต่จะใช้พระราชบัญญัตินั้นจริง ๆ ในท้องที่ใด เวลาใดให้
ประกาศในพระราชกฤษฎีกาอีกชั้นหนึ่งก็ได้ ในกรณีเช่นนี้ พระราชบัญญัตินั้นก็ใช้
บังคับเป็นกฎหมายแล้ว หากแต่ยังไม่นำไปใช้จริง ๆ จนกว่าจะได้มีพระราชกฤษฎีกา
ระบุสถานที่และเวลาที่ใช้บังคับให้เหมาะสมต่อไป การที่พระราชบัญญัติกำหนดให้ออก
พระราชกฤษฎีกากำหนดสถานที่และวันใช้บังคับของกฎหมายอีกชั้นหนึ่งเช่นนี้ก็เพื่อ
จะให้รัฐบาลใช้ดุลพินิจพิจารณาเพื่อนำกฎหมายมาใช้ให้เหมาะสมแก่สภาพของ

ท้องที่และให้เวลาที่เจ้าพนักงานของรัฐบาลเตรียมการปฏิบัติการให้เป็นไปตามกฎหมายไว้พร้อมสรรพแล้ว

วันสิ้นสุดแห่งการใช้บังคับแห่งกฎหมาย

เมื่อได้เริ่มใช้กฎหมายแล้ว กฎหมายก็ใช้บังคับอยู่ต่อไปจนกว่าจะได้มีการยกเลิกกฎหมายนั้น ซึ่งเป็นวันสิ้นสุดแห่งกฎหมาย และอาจเป็น

1. การยกเลิกกฎหมายโดยตรง
2. การยกเลิกกฎหมายโดยปริยาย

1. การยกเลิกกฎหมายโดยตรง มีได้ 3 กรณี คือ

ก. กฎหมายกำหนดวันยกเลิกกฎหมายไว้โดยกฎหมายนั่นเอง เช่นกำหนดให้ใช้กฎหมายนั้นเป็นเวลา 2 ปี เมื่อพ้นกำหนด 2 ปี กฎหมายนั้นก็สิ้นสุดลงไปในตัว ไม่ต้องมีกฎหมายอีกฉบับหนึ่งระบุยกเลิก

ข. มีกฎหมายใหม่ที่มีลักษณะเช่นเดียวกันระบุยกเลิกไว้โดยตรง ซึ่งอาจเป็นกฎหมายเรื่องเดียวกันหรือกฎหมายอื่น หรือถ้าเป็นพระราชกฤษฎีกาฉบับต่อ ๆ มาได้บัญญัติยกเลิก การยกเลิกนี้อาจเป็นการยกเลิกกฎหมายทั้งฉบับ หรือเป็นการยกเลิกกฎหมายนั้นเฉพาะบางบทบางมาตราก็ได้ จะยกเลิกอย่างต้องระบุไว้ให้ชัดเจนในกฎหมาย

ค. เมื่อได้ประกาศในพระราชกำหนด แต่ต่อมาได้มีพระราชบัญญัติไม่อนุมัติ พระราชกำหนดนั้น ในกรณีเช่นนี้ก็จะมีผลเป็นการยกเลิกพระราชกำหนดไปในตัว พระราชกำหนดนั้น ในกรณีเช่นนี้ก็จะมีผลเป็นการยกเลิกพระราชกำหนดไปในตัว ทั้งนี้ไม่มีผลกระทบกระเทือนกิจการที่ได้เป็นไปในระหว่างที่ใช้พระราชกำหนดนั้น

2. การยกเลิกกฎหมายโดยปริยาย

การยกเลิกกฎหมายโดยปริยาย หมายถึงกรณีที่ไม่มีกฎหมายบัญญัติชี้แจงระบุให้ยกเลิก แต่เป็นที่เห็นได้จากกฎหมายฉบับใหม่ ว่าจะต้องยกเลิกกฎหมายเก่าไป

ในตัวด้วย เพราะเป็นไปไม่ได้ที่จะมีกฎหมายสองฉบับใช้เวลาเดียวกัน ซึ่งมีข้อความเกี่ยวกับเรื่องเดียวกัน ซึ่งศาลจะเลือกหยิบยกฉบับใดขึ้นใช้ก็ได้ตามใจชอบ การยกเลิกกฎหมายโดยปริยายมีได้ในกรณีดังต่อไปนี้

ก. กฎหมายใหม่และกฎหมายเก่ามีบัญญัติสำหรับกรณีหนึ่ง ๆ อย่างเดียวกัน ในกรณีเช่นนี้ต้องถือว่ากฎหมายใหม่ยกเลิกกฎหมายเก่าในกรณีเช่นเดียวกันนั้นเพราะต้องถือว่า

1. กฎหมายใหม่ดีกว่ากฎหมายเก่า และ
2. กฎหมายใหม่ไม่ประสงค์จะให้ใช้กฎหมายเก่า แม้ว่ากฎหมายเก่าจะมี

ข้อความอย่างเดียวกันกับกฎหมายใหม่

ข. กรณีที่กฎหมายเก่ามีข้อความขัดแย้งกับกฎหมายใหม่ คือกฎหมายเก่าบัญญัติไว้อย่างหนึ่ง กฎหมายใหม่บัญญัติไว้อีกอย่างหนึ่งไม่เหมือนกัน ก็ต้องถือว่ากฎหมายใหม่ยกเลิกกฎหมายเก่าโดยปริยาย เช่น กฎหมายเก่าบัญญัติให้คู่สัญญารับผิดชอบในกรณีเลินเล่อ แต่กฎหมายใหม่บัญญัติให้คู่สัญญารับผิดชอบในกรณีเลินเล่ออย่างร้ายซึ่งเป็นการบัญญัติที่แย้งกัน ต้องใช้กฎหมายใหม่

ค. กรณีที่กฎหมายเก่ามีข้อความขัดกับกฎหมายใหม่ คือกฎหมายเก่าบัญญัติไว้อย่างหนึ่ง แต่กฎหมายใหม่บัญญัติข้อความตรงกันข้ามทีเดียว ในกรณีเช่นนี้ต้องถือว่ากฎหมายใหม่ ยกเลิกกฎหมายเก่าโดยปริยายคู่กัน เช่น กฎหมายเก่าบัญญัติไม่ให้คู่สัญญารับผิดชอบต่อการทำอย่างนั้นเลย แต่กฎหมายใหม่บัญญัติให้รับผิดชอบซึ่งเป็นการบัญญัติที่ขัดกัน ต้องถือว่ายกเลิกกฎหมายเก่า

ปัญหาว่าการยกเลิกกฎหมายโดยการไม่ใช้บังคับกฎหมายเป็นเวลานานมีได้หรือไม่ ในข้อนี้ต้องแยกพิจารณาออกเป็น 2 กรณี

1. ถ้ากฎหมายนั้นไม่ได้ใช้บังคับมานาน เพราะไม่มีโอกาสจะใช้ เช่นเพราะไม่มีกรณีเกิดขึ้น กฎหมายนั้นก็ไม่ถูกยกเลิกไป ในข้อนี้ต้องแยกพิจารณาออกเป็น 2 กรณี กล่าวคือ

2. ถ้ากฎหมายนั้นไม่ได้ใช้บังคับมานาน เพราะราษฎรมีความรู้สึกเห็นจริงว่าข้อบังคับนั้นไม่ใช่กฎหมายต่อไปแล้ว และรัฐก็ยอมรับบังคับบัญชาให้เป็นไปตามความรู้สึกเห็นจริงดังกล่าว คือเสมือนว่ากฎหมายนั้นไม่ใช่ต่อไปแล้ว ความรู้สึกเช่นนั้นก็กลายเป็นกฎหมายจารีตประเพณีไป ซึ่งมีผลเป็นการยกเลิกกฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษรได้